

IN MEMORIAM JAAK VAN KERCKVOORDE (°17 november 1943, †5 mei 1994)

Op donderdag 5 mei overleed, na een slepende ziekte, collega Prof. J. VAN KERCKVOORDE. Hij was sedert 1980 lid van de hoofdredactie van *Panopticon*.

Ik herinner het me nog als gisteren. Enkele dagen voor de eerste redactieraad van dit jaar, die we naar jaarlijkse gewoonte zouden besluiten met een etentje, kwam Jaak me met zwakke stem melden dat hij – trouw zoals hij steeds is geweest – wel zou aanwezig zijn op de vergadering maar dat hij zich verontschuldigde voor het etentje ... ‘omdat dat wat druk dreigde te zijn en hij toch wat last had van de sigarettenrook’. De gedachte aan de vanzelfsprekendheid waarmee Jaak telkens de consequenties van zijn pijnlijke ziekte enkel naar zich toe trok en niets van zijn omgeving vroeg, doet nu pijn en vervult me met schaamte. Hebben we niet kunnen of willen zien hoe nabij het afscheid reeds was.

Op 5 mei 1994 bereikte ons dan het ontstellende bericht: Jaak was overleden. Enkele dagen voordien had ik nog de gelegenheid, waar ik nu met warmte en dankbaarheid aan terugdenk, om een kort gesprek met hem te hebben op de afdeling intensieve zorgen van het ziekenhuis. Met enige schroom stelde ik hem voor om enige regelingen te treffen voor het geval hij misschien zelf zijn examens niet zou kunnen afnemen. Tot op het laatste ogenblik ging hij er echter van uit dat ‘dat nog wel zou lukken’ want ‘hij mocht zijn studenten toch niet in de steek laten’. Ik heb het ziekenhuis toen verlaten met tranen in de ogen, me klein en machteloos voelend tegenover zo’n sterke man. Ik voelde dat een eerlijke kameraad en een fantastisch loyale en correcte collega ons ging verlaten.

Jaak VAN KERCKVOORDE startte op drieëntwintigjarige leeftijd in 1966 zijn werkzaamheden aan de K.U.Leuven als onderzoeker in de sectie ‘Gerechtelijke en Sociale Geneeskunde’ van de school voor maatschappelijke gezondheidszorg o.l.v. Prof. H. VAN DE VOORDE. Hij had dan pas met onderscheiding het diploma van maatschappelijk assistent behaald. Zijn interesse voor de criminologie verwijst wellicht naar een invloed van zijn vader die commissaris was van gerechtelijke politie. Hij begint aan de licentie criminologie, die hij in 1971 met grote onderscheiding behaalt. Onmiddellijk daarna stapt hij als assistent over naar de faculteit rechtsgeleerdheid. In 1978 promoveerde hij tot doctor in de criminologische wetenschappen op een onderzoek naar de afhandeling van strafzaken door het Openbaar Ministerie.

Sedertdien richtte hij zijn wetenschappelijk onderzoek vooral op de politieke fenomenenstatistiek. Dit resulteerde, naast de vele publikaties op dat domein, in het ontwerp en de implementatie van een horizontaal geïntegreerde politiestatistiek, die als kroonstuk van zijn wetenschappelijk werk kan beschouwd worden. Hiermee schreef hij een nieuwe en een bijzonder belangrijke bladzijde in de geschiedenis van de Belgische criminografie. Zijn in 1993 verschenen boek over de ‘Strafrechtsbedeling in België. Een selectie uit de Belgische Gerechtelijke Statistieken over de periode 1898-1986’ wordt nu reeds beschouwd als een standaardwerk.

In 1985 wordt hij op 42-jarige leeftijd docent, in 1987 hoogleraar en in 1990 gewoon hoogleraar. De studenten kenden hem vooral als medeverantwoordelijke voor de hoor- en werkcolleges 'Mens, maatschappij en marginaliteit', als docent van het vak 'Kritiek van de informatie' en – misschien vooral – als verantwoorde-lijke voor de aggregatie-opleiding in de criminologie. In dat kader nam hij, naast de vele onderwijstaken, de wetenschappelijke leiding op van een project waarin men lessenspakketten over 'deviantie en sociale reactie' ontwierp voor de hogere jaren van het secundair onderwijs.

Naast zijn vele onderzoeksactiviteiten had hij een plaats in de redactie van verschillende wetenschappelijke tijdschriften, waaronder *Panopticon* en het *Tijdschrift voor Criminologie*. Hij zetelde in vele commissies en stuurgroepen, waar men zijn werklust en inzichten steeds op prijs stelde en naar hun hoge waarde kon inschatten.

De redactie van *Panopticon* en de lezers van het tijdschrift zullen slechts later beseffen welke belangrijke rol Jaak heeft gespeeld in de totstandkoming en de verdere uitbouw van ons tijdschrift. Bladerend doorheen de jaargangen kom ik in elke jaargang meerdere belangrijke bijdragen van zijn hand tegen. Jaak was bovendien niet alleen de initiator maar ook de volgehouden animator van het onderdeel 'Criminografische informatie' dat tot in de Belgische parlementaire stukken veelvuldig weerklinkt vindt. Een vijftal jaren geleden nam hij nog het initiatief om jaarlijks een overzicht te publiceren van de antwoorden op parlementaire vragen. Deze overzichten bieden inmiddels, door hun cumulatief effect, een onschatbare bron van informatie voor al wie op het veld van de strafrechtsbedeling in België werkzaam is. Ik herinner me Jaak ook als trouw redactielid: steeds aanwezig op redactievergaderingen – ook toen we voelden dat het moeilijk werd –, als secure lector van ingezonden kopij waarop hij eventueel alleen maar constructieve bedenkingen maakte, als de man die alle afspraken steeds nauwgezet naleefde. Als redactiesecretaris heb ik Jaak nooit één rammel moeten sturen ...

Wat in zijn hele loopbaan zo bewonderenswaardig is, is dat hij, ondanks een enorme handicap, zo'n sterke wetenschappelijke prestatie heeft neergezet. Zijn baanbrekend werk inzake criminografie is – daar zijn alle vakgenoten het volmondig eens over – richtinggevend. Het is theoretisch zeer sterk onderbouwd en geprofileerd, het is technisch-methodisch uitermate correct en gedisciplineerd, het is bijzonder goed en coherent gepresenteerd. Komt daar nog bij dat Jaak middel zag om een materie die doorgaans nogal saai is, op boeiende wijze voor te stellen, doorspekt met humor. De naam Jaak VAN KERCKVOORDE is in België, maar ook buiten onze grenzen, erg bekend als waarborg voor een hoogstaande, integere wetenschappelijke aanpak.

Jaak's faam bleef inderdaad niet tot België beperkt. Hij ontving op de fax van de afdeling, de avond voor zijn overlijden, een brief uit Parijs over een artikel dat hij onlangs had ingestuurd over Adolphe QUETELET. Ook hier bleek opnieuw hoezeer ook internationaal de deskundigheid van Jaak werd erkend en geapprecieerd. Na het overlijden kwam er vanuit Las Palmas een schrijven binnen met bliken van medeleven van de Raad van Beheer van de Escuela Superior de Ciencias Criminológicas. De school voor criminologie, waar Jaak enkele jaren geleden nog een cursus verzorgde, heeft inmiddels besloten om de naam van Prof. Jaak VAN KERCKVOORDE in de toekomst te verbinden aan de jaarlijks georganiseerde cursus over criminaliteit en communicatiemiddelen. Deze spontane reactie van erkenning be-

wijst nog maar eens de grote waardering voor zijn wetenschappelijk werk en voor zijn persoon.

Voor talrijke assistenten en wetenschappelijke medewerkers was hij een echte leermeester. Zijn wetenschappelijke gedrevenheid en zijn grote punctualiteit, maar vooral ook zijn doorgedreven rechtvaardigheidsgevoel en zijn integriteit waren ook voor hen een voorbeeld. Voor die medewerkers was hij een veeleisende maar uiterst correcte opdrachtgever die daar deugddoende vriendschap en loyale steun tegenover stelde. De studenten kenden hem dan weer als een uitgesproken didacticus – Jaak hield van het lesgeven en heeft er altijd veel tijd en zorg ingestoken – en een streng examiner, wat zij van hem accepteerden omdat zij wisten dat hij zeer gewetensvol optrad. Hij toonde – als afdelingsvoorzitter – een niet aflatende bekommernis voor ‘onze’ afdeling binnen de faculteit, waar alle collega’s zonder onderscheid konden op rekenen.

Jaak was ook een attentvolle vriend en een aangename en eerlijke collega. Wij allen, collega’s binnen en buiten de faculteit, herinneren ons nog de intensieve samenwerking in allerhande professionele verbanden maar ook de vrolijke avonden die we met Jaak in de rand van congressen, studiedagen, (redactie)vergaderingen in binnen- en buitenland hebben meemaken.

De laatste jaren waren moeilijk en we hebben Jaak dikwijls moeten missen. Geleidelijk aan is Jaak geëvolueerd van een magere, maar kwaliteitsvolle en vrolijke vriend en collega, naar een vriend en collega over wiens gezondheid wij ons zorgen maakten. En toch blijkt, naar mijn gevoel, nu pas hoeveel Jaak voor ons afgeschermd heeft. Misschien durfden we het besef niet helemaal laten doordringen hoe moeilijk hij het had en hoe moedig hij zijn vreselijk lot droeg.

Het ging aanvankelijk nog vrij langzaam. Hij kreeg nogal wat griepjes als het vochtig weer was. Dan begon hij ook gezelschap te vermijden waar veel gerookt werd. Nog later vermeidde hij al te drukke gezelschappen omdat ze hem teveel vermoeiden en omdat zijn stem daar zo moeilijk bovenuit kon. Hij bleef wel eens vaker enkele dagen afwezig, en hij vermagerde nog meer.

Zijn sabbatical leave is geen herstelperiode geweest. Hij wilde dat zelf ook niet en bleef maar doorwerken ... alsof er nog veel moest afgemaakt worden. Wij begrepen het niet altijd. Hij kwam duidelijk slechter terug dan hij vertrokken was. Dat hij nu met een ademhalingsapparaat rondliep, was daarvan slechts de meest zichtbare aanwijzing. In augustus 1993 hebben velen onder ons hem nog ontmoet op het wereldcongres criminologie in Boedapest. In tegenstelling tot vorige bijeenkomsten in het buitenland, kon Jaak deze keer niet meer de informele avondbijeenkomsten van de Leuvense, Belgische en buitenlandse criminologen mee animeren. Hij was al blij dat hij er ‘voor de laatste keer’ bij kon zijn, dank zij de goede zorgen van zijn vrouw, Tine.

Zijn lessen, een vergadering, een lang gesprek, het begon hem steeds meer te vermoeien, maar hij wilde niet afgeven. Hij investeerde nog zeer veel in de organisatie van de ‘Cours international de criminologie’ die kort na zijn heengaan te Leuven van start ging en waar de gedachtenis aan zijn figuur voortdurend aanwezig was bij de deelnemers. Veel van deze deelnemers heb ik zeer stil zien worden bij het aanschouwen van de prachtige foto’s van Jaak die tentoongesteld waren.

Op het doodsprentje lees ik twee fragmenten die Jaak zelf genoteerd heeft: ‘Wat die beroerde “laatste woorden” van mij ook mogen worden, zeg in ’s hemelsnaam dat ze als volgt luiden: “Ik heb altijd geweten dat het streven naar voortreffelijk-

heid een dodelijke bezigheid is" (J. IRVING)' en verder 'Zoals de ordelijke schipbreukeling de golven telt die voor hem volstaan om te sterven, en die ze telt, en nog maar eens telt, tot de golf die maar zo groot is als een kind, en die hem zoent en zijn voorhoofd bedekt, zo heb ik geleefd met de vage behoedzaamheid van een kartonnen paard in het bad, wetend dat ik me nooit in iets heb vergist, tenzij in die dingen waar ik het meest van hield' (Louis ROSALES). Hoe iemand toch zo groot kan zijn in zijn fysieke broosheid.

Op de begrafenisplechtigheid drukte onze decaan op een zeer mooie manier uit wat wij allen dachten. Hij verwees daarbij naar Valery LARBAUD die schreef: 'Quand je serai mort, quand je serai de nos chers morts, au moins me donnerez-vous votre souvenir'. De herinnering die Jaak ons achterlaat is voorbeeldig in de ware zin van het woord: de herinnering aan een geweten.

F. HUTSEBAUT